

ОСОБЛИВОСТІ ПРОФЕСІЙНО-ОСОБИСТІСНОГО РОЗВИТКУ ПЕДАГОГА ЗАКЛАДУ П(ПТ)О В УМОВАХ НЕФОРМАЛЬНОЇ ТА ІНФОРМАЛЬНОЇ ОСВІТИ

Оліферчук О.М., старша викладачка кафедри методики професійної освіти та соціально-гуманітарних дисциплін Білоцерківського інституту неперервної професійної освіти ДЗВО «Університет менеджменту освіти» НАПН України

В умовах воєнного стану, кардинальних змін у суспільстві, економіці, науці виникає потреба забезпечення особистісного та професійного розвитку педагога в системі неперервної освіти. Це в свою чергу передбачає персоналізацію навчання, розширення можливостей дистанційного та змішаного навчання, використання безлічі освітніх інструментів, розвиток нових функцій педагога. Саме тому постає актуальне питання створення індивідуальної освітньої траєкторії професійно-особистісного розвитку педагога в цифровому середовищі закладу вищої або післядипломної освіти.

Стаття 8 Закону України «Про освіту» чітко дає визначення поняттю видів освіти, зокрема формальної, неформальної та інформальної й водночас зазначає, що будь-яка особистість може реалізувати право на освіту впродовж життя [1].

Післядипломна освіта покликана трансформувати сьогоденні норми та стереотипи у інноваційну індивідуальну освітню траєкторію професійно-особистісного розвитку педагога. Тому кожен заклад післядипломної освіти створює свою регламентовану систему підтримки безперервної освіти педагога в атестаційний та міжатастаційний періоди освітнього процесу для подолання викликів сьогодення та зменшення розриву між наукою та виробництвом [2].

Професійний розвиток педагогічних працівників закладів післядипломної освіти є необхідною умовою забезпечення якості освіти. Заклади освіти, у яких працюють педагогічні й науково-педагогічні працівники, повинні сприяти їхньому професійному розвитку й підвищенню кваліфікації, як зазначається в

статті 59 Закону України «Про освіту» [1]. Низкою документів, зокрема Законом «Про професійний розвиток працівників» регламентуються фінансові, організаційні та правові засади функціонування системи професійного розвитку працівників. Так Законом визначено мету державної політики у сфері професійного розвитку працівників – підвищення їх конкурентоспроможності – й окреслено основні принципи державної політики щодо професійного розвитку педагогічних працівників: доступність, вільний вибір форм і методів забезпечення професійного розвитку та його безперервність [1, 2].

У своїй роботі деякі заклади керуються затвердженою Типовою освітньою програмою організації і проведення підвищення кваліфікації педагогічних працівників. Програма вказує на необхідність компетентнісного підходу з метою отримання ключових знань, ціннісних орієнтирів та успішної самореалізації в професії та житті здобувачів освіти. Мова йде про формування особистості-інноватора, здатної конкурувати на ринку праці та розвивати економіку, а отже й навчатись неперервно впродовж життя.

Тому перед закладом післядипломної освіти постає питання реалізації професійно-особистісного розвитку педагога нової формації, який стає фасилітатором, коучем, володіє навичками випереджувального проектного менеджменту.

Головною метою діяльності інституту, яка визначена розробленим та затвердженим статутом, є наукове та навчально-методичне забезпечення системи післядипломної педагогічної освіти відповідного регіону, підвищення кваліфікації та перепідготовка педагогічних працівників освіти. Формами та засобами проведення освітнього процесу перш за все є курси підвищення фахової кваліфікації та стажування. Проводяться онлайн-заняття педагогічних студій з різної актуальної тематики, спільними зусиллями закладів в онлайн-форматі організовуються науково-практичні форуми регіональних та міжнародних рівнів; семінари-практикуми, STEM-майстерні, майстер-класи, педагогічні студії, професійні конкурси, засідання науково-методичних рад.

Першочерговим завданням сучасної андрагогіки у системі післядипломної педагогічної освіти є формування готовності таких педагогів, які мають інноваційне мислення, належну мотивацію до самовдосконалення і самонавчання впродовж життя. Освіта впродовж життя передбачає не тільки підвищення рівня педагогічної майстерності за допомогою курсів підвищення кваліфікації, а й організацію неперервної самоосвіти, самореалізації та самовдосконалення з урахуванням індивідуальних професійних цілей, потреб, мотивів, інтересів педагога, а також мети і завдань освітньої організації [2].

Вмотивований до особистісного та професійного розвитку педагог планує та реалізує власну траєкторію безперервної освіти, обираючи та комбінуючи різні форми освіти.

Формальна освіта – це освіта, яка здобувається за освітніми програмами відповідно до визначених законодавством рівнів освіти, галузей знань, спеціальностей (професій) і передбачає досягнення здобувачами освіти визначених стандартами освіти результатів навчання відповідного рівня освіти та здобуття кваліфікацій, що визнаються державою [1].

Неформальна освіта – це освіта, яка здобувається, як правило, за освітніми програмами та не передбачає присудження визнаних державою освітніх кваліфікацій за рівнями освіти, але може завершуватися присвоєнням професійних та присудженням часткових освітніх кваліфікацій [1].

Підвищення кваліфікації та стажування дозволяють чітко та просто отримати нові актуальні знання відповідно до визначених потреб.

Реалізацію неформальної освіти заклади післядипломної освіти здійснюють також шляхом проведення конференцій, онлайн-вебінарів, майстер-класів, тренінгів, семінарів із наданням сертифікатів на вказану кількість годин.

Система підвищення кваліфікації є найважливішим складником безперервної освіти, адже її ефективна організація, наповнення новим змістом, результативність використовуваних андрагогічних методів, технологій, єдність курсового і міжкурсного періодів як цілісного андрагогічного циклу тощо є не

тільки викликом часу, а передусім визначальним показником діяльності інституцій післядипломної педагогічної освіти [3].

Інформальна освіта (самоосвіта) – це освіта, яка передбачає самоорганізоване здобуття особою певних компетентностей, зокрема під час повсякденної діяльності, пов'язаної з професійною, громадською або іншою діяльністю, родиною чи дозвіллям, як зазначає Закон України «Про освіту» [1].

На головних сайтах інститутів підвищення кваліфікації розміщуються матеріали передового педагогічного досвіду. Керівництво закладу здійснює організацію конкурсів кращих методичних розробок серед закладів освіти відповідного рівня в межах області. Така реалізація інформальної освіти сприяє професійній конкуренції педагогів, що спричиняє їх професійне зростання та допомагає підвищити рейтинг педагога. Свідоцтвом дана навчальна діяльність не фіксується, однак пропонує різноманітні форми реалізації навчання, зокрема: інтернет-лекції, практичні заняття, семінарські заняття, групи в соціальних мережах.

На базі інституту може бути створено навчально-практичний центр самопізнання або функціонуватиме структурний підрозділ, який здійснює методичний супровід професійного зростання педагогів. Педагоги-початківці особливо потребують методичної підтримки та консалтингового супроводу на шляху становлення професійної кар'єри з метою визначення власної траєкторії безперервного професійно-особистісного розвитку.

Освітній простір закладу впливає на самовизначення майбутнього педагога, формування основ його світогляду, прийняття та засвоєння ним цінностей, побудову життєвих цілей, інтересів, спрямувань та принципів. Навчання здобувача освіти – це складний процес впливу на його навчально-професійну діяльність, у змісті якої поєднуються різні її види, як-от навчальний, пізнавальний, професійний, оздоровчий, трудовий, науковий, громадсько-політичний та ін., які, взаємодоповнюючись, впливають на процес професіоналізації особистості [3].

В умовах післядипломної педагогічної освіти розбудова гнучкої, випереджувальної системи професійного розвитку фахівців передбачає розроблення й упровадження в систему підвищення кваліфікації багатоваріантних, форм освіти дорослих відповідно до соціально-педагогічних запитів та особистісно-професійних потреб фахівців, що забезпечують їм свободу вибору місця, термінів, змісту навчання за індивідуальною освітньою траєкторією; створення гнучкого, конкурентного освітнього середовища з домінуванням мобільних програм підвищення кваліфікації; модернізацію змісту, форм, методів, технологій навчання залежно від суспільних та індивідуальних освітніх потреб замовників, відповідно до темпів застарівання й оновлення інформації, можливостей та особливостей, компетентнісного досвіду тощо [4].

Загалом сучасна система підвищення кваліфікації повинна максимально задовольнити професійно-фахові, індивідуально-особистісні, соціокультурні запити замовників освітніх послуг, створити такий диференційований акмеологічний простір, що мотивує до постійної творчої самоактуалізації в професійному та особистісному вимірах шляхом формальної, неформальної та інформальної освіти, дає змогу фахівцю підтримувати або покращувати стандарти професійної діяльності і триває впродовж усього періоду його професійно-педагогічної діяльності [4].

З урахуванням інноваційних освітніх викликів, запитів замовників освітніх послуг і ключових стейкхолдерів заклади післядипломної освіти повинні здійснювати розробку та оновлення відповідних нормативних документів та програм підвищення кваліфікації педагогічних, науково-педагогічних працівників і керівників закладів освіти.

Визначення основних чинників та мотивів, що обумовлюють професійний розвиток повинно стати основою для створення середовища професійно-особистісного розвитку педагогів закладів післядипломної освіти.

Загалом, середовище професійного розвитку педагога є необхідною умовою забезпечення якості освітнього процесу, ефективність якого визначається якісною співпрацею всіх учасників освітнього процесу, а саме

директора, заступника директора, завідувачів кафедр та керівників структурних підрозділів, замовників освітніх послуг, стейкхолдерів. А професійний розвиток є неперервним процесом, який розпочинається з перших днів трудової діяльності й продовжується протягом усього життя.

Отже, в результаті проведеного аналізу виявилось, що заклади післядипломної освіти загалом спрямовують свою діяльність на професійно-особистісний розвиток педагога. Створюють середовище безперервного розвитку, поєднуючи формальну, неформальну та інформальну освіту.

Список використаних джерел

1. Закон України №2145-VIII «Про освіту» (2017). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2145-19#Text>. (дата звернення: 28.11.2023).
2. Концепція реалізації державної політики у сфері професійної (професійно-технічної) освіти «Сучасна професійна (професійно-технічна) освіта» на період до 2027 року . URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/419-2019-р> (дата звернення: 23.12.2022)
3. Концепція цифровізації Білоцерківського інституту неперервної професійної освіти на 2022-2026 роки. Вікторія Сидоренко. Біла Церква: БІНПО ДЗВО «УМО» НАПН України, 2022. 28 с.
4. Кулішов В. С. *Формування індивідуальної освітньої траєкторії педагога ПТНЗ на курсах підвищення кваліфікації та в міжкурсовий період у БІНПО: Забезпечення якості освіти за високими моделями і формами навчання на курсах підвищення кваліфікації: електронний зб. Матеріалів регіонального науково-практичного семінару, м. Біла Церква, 27 травня 2022 р. БІНПО ДЗВО «УМО» НАПН України, м. Біла Церква, Україна, С. 47-51.*